

Hon var ändå läkare

Fiktion

I en tango som alla verkar älska sjunger en man att gatorna i Buenos Aires har något speciellt. Hon kan inte se det, varje gång hon går från busshållplatsen till sitt tomma hus irriterar hon sig på de spruckna trottoarerna. Hennes grannar och bekanta himlar med ögonen när de pratar om staden, som om den var en gammal vän vars konstiga beteende man inte längre kan göra något åt. Hon vägrar ha en sådan kärleksfull relation till den här platsen.

Först nu har de börjat sätta upp soptunnor, hon känner sig så uppgiven när hon tänker på det. Att de först år 2013 ställer ut helt vanliga soptunnor så att folk kan slänga sina stinkande hushållssopor där istället för i rännstenen. Hennes granne säger att det är Macris förtjänst, att den här staden äntligen fått en guvernör som gör något. Hon vet inte, men på lediga dagar orkar hon knappt gå ut, det är så mycket skit överallt. När soptunnorna väl kom på plats tjatade folk om att det var äckligt att lyfta på locket, som om det skulle vara värre att lyfta ett lock än att behöva trampa runt i skit hela dagen. Ibland tänker hon att det är något som de har i blodet, att de alla är indianer.

När hon och Kiril reste visste de ingenting om Argentina. Allt hade gått sönder och runtomkring dem slog människor om smulorna av Sovjetunionen. Deras arbete var inte längre någonting värt. På migrationsagenturen hävdade en man med svettblankt ansikte att de betalade höga löner i Argentina, att människor levde

gott och säkert där. Han visade vykort med Plaza de Mayo och vajande palmer, men sade aldrig något om soporna. Kiril tvekade länge, kanske skulle Ryssland snart resa sig ur krisen. Skulle de inte kunna hålla ut lite till och sen börja om i det nya Ryssland? Det var hon som övertalade honom att resa. Nu vaknar hon ibland på nätterna ur en dröm om hur deras liv skulle ha blivit om de hade stannat kvar och väntat ut krisen så som han ville.

De anlände i november 1996, två män som talade ryska hämtade dem på flygplatsen och gav dem papper med argentinska stämplor. När de svängde av motorvägen och in staden körde bilen förbi en park. Det var det första hon såg av Buenos Aires. Jakarandaträden blommade i lila, mjuka blomblad singlar ner över trottoaren och hon tänkte att det liknade ett paradiset. Men sedan släppte männen av dem på ett smutsigt pensionat i ett slitet kvarter. Där fick de dela kök och toalett med fem andra ryska familjer, så som hennes föräldrar gjort under Stalintiden.

Någon på pensionatet kände någon som hade en fabrik och redan den andra veckan fick de arbete där. Några höga löner var det inte tal om och ägaren som var en grinig gammal man talade en svårförståelig ryska som han hade lärt sig av sina föräldrar som kommit till Argentina i mellankrigstiden. I tre år bodde de på pensionatet och arbetade i fabriken. Om kvällarna satt männen på terrassen och

Många av de som intervjuas i avhandlingen hade fått höra att Argentina skulle ha höga löner och goda förhållanden. Istället kantades deras väg in i det nya landet av en ekonomisk kris som liknade den de lämnat. Foto: José Curto.

drack billig sprit ur små plastflaskor, kvinnorna lagde mat och tvättade kläder i den gemensamma toalettens handfat. Hon brukade stänga in sig på det lilla rummet utan fönster där de bodde. Lutad mot den kalla stenväggen slog hon upp medicinsk terminologi i en ordbok, ljudade orden för sig själv.

Så småningom hittade de en egen lägenhet att hyra, men något arbete utanför fabriken gick inte att få. När den ekonomiska krisen fick staden att explodera i demonstrationståg år 2001 frös deras lö-

ner inne och Kirils ansikte stelnade i något som liknade en grimas. Det var då hon på allvar började tänka på att få dem därifrån. Hon drog med sig Kiril till svettiga köer utanför europeiska ambassader, de väntade och väntade, ibland tog det dagar att ens få komma in på ambassadområdet. Men de fick ingenting för det, överallt var det stela ansikten och byråkratiska nej. Staden brann omkring dem. Pensionärer som förlorat sina besparingar stod utanför igenbommade banker och grät. Hon pratade med vänner och be-

kanta, memorerade alla tips om hur man bäst skaffade visum till USA. Men det var falskt, allting var lögn.

Hon hittade till kontoret med den laxrosa heltäckningsmattan via en arbetskamrat från fabriken som hade hört att det faktiskt var möjligt att köpa ett visum där. Hon övertalade Kiril att följa med. De stod på den där mattan och talade på bruten spanska med en man som svettades i en nopprig kostym. Han påminde henne om migrationsagenten med den blanka pannan i Moskva, ändå hade hon tryckt Kirils hand och bett honom att stanna en stund till. Han hade lyssnat på mannen med sammanbitna käkar, men när hörde summan som han begärde för ett arbetsvisum nöp han henne i armen. *"Du kan inte vara så jävla dum att du går på det där"* väste han på ryska och drog med henne därifrån.

De teg på bussen hem och han gick tidigt till sängs. Hon stod länge vid köksfönstret och tvekade. När hon hörde sängen knarra hade hennes fingrar trevat sig fram till hålet bakom kylskåpet. Det var där som de hade plastpåsen med sparpengar. Bara de fick komma till ett seriöst land så skulle de kunna börja om och allt skulle bli bra igen.

Det första året hade hon gått till utbildningsministeriet med sitt examensbevis och ett papper där hennes yrkeserfarenhet fanns dokumenterad. Men det var som om det inte hade någon betydelse. De hade bara tittat på hennes sovjetiska stämplor och efteråt fick hon för sig att de till och med hade flinat. Hon hade pluggat i över tio år på den medicinska fakulteten i Moskva och sedan jobbat lika länge som läkare. Men här satt några jäkla indianer bakom ett skrivbord och menade att det inte var någonting värt.

Kiril hade också varit där och till ho-

nom hade de sagt att han skulle få börja om från grundskolan. Som om femton års praktik som kirurg inte spelade någon som helst roll. Det var som om deras tidigare liv helt hade upphört att existera, som om de blivit ingenting. Från den dagen de landade på flygplatsen hade de inte kunnat göra annat än kämpa för att kunna betala hyra och sätta mat på bordet. Hur skulle de någonsin haft råd att få honom igenom den argentinska grundskolan?

Några av de andra som jobbat på fabriken hade lyckats resa vidare till Kanada. Där hade de hade blivit väl mottagna och uppskattade. De hade fått jobb snabbt och skickade bilder på hus och bilar som de skaffat, sådant som människor gör i normala länder. Hon hade tänkt att om de också bara kunde komma iväg så skulle allt bli annorlunda. Det var därför hon tog med sig påsen med sparpengar och gick tillbaka till kontoret med den laxrosa mattan.

När hon hade betalat och fått ett papper där det stod att de kunde hämta sina arbetsvisum en vecka senare tänkte hon på hur glad Kiril skulle bli. Hon föreställde sig hur hon skulle lägga visumen på köksbordet. *"Packa väskan, nu åker vi till Chicago"* hade hon tänkt säga. Hon hade föreställt sig hur han skulle leva upp, hur han skulle le sitt vanliga leende. Det där som hon inte sett sedan deras sista semester vid Svarta havet. Hon hade till och med tänkt att hon skulle låna pengar och köpa något som i alla fall liknade champagne. Hon hade så gärna velat fira.

Men när hon kom tillbaka veckan därpå var det ingen som svarade på porttelefonen. Hon smet in när någon kom ut ur porten, gick en trappa upp och kisade genom det frostade glaset på kontorets ytterdörr. Det var tomt därinne. Inte ens

*Den ekonomiska krisen i Argentina år 2001 drabbade både de nyanlända migranterna från Östeuropa och den argentinska medelklassen hårt. Här är en sjukvårdsutbildad man som erbjuder enklare undersökningar på gatan.
Foto: José Curto.*

den höga vassen med plastblommor på receptionsdisken var kvar. Portvakten låtsades som att han inte visste vad hon pratade om. Han tvingade henne att lämna byggnaden och hon lät sig försas ut. Hon satt kvar på trottoaren utanför en lång stund innan hon reste sig för att gå hem. Två kvarter innan hon var hemma drömde hon handen i en stenvägg. Hon hatade de här nedgångna husen. De skitiga gatorna.

När hon berättade stirrade Kiril ner i golvet, hans händer öppnade och knöt sig. Hon satt vid köksbordet, framför henne stod en kopp sött te och kallnade. Han reste sig och gick tvivlande bort till kylskåpet. Han grävde bakom det som om han inte hade trott på det hon sagt. Hon fingrade på bandaget som hon lindat om den skadade handen. Vad hon än gör nu så kan hon inte få den där scenen ur huvudet. Hur Kiril står med handen bakom kylskåpet och ser frågande på henne. Det stela ansiktet som bryts upp, men inte i den glädje hon hade sett fram emot. Varje gång hon sluter ögonen är han där med det förvånade ansiktsuttrycket.

Han sade inget, om han ändå hade anklagat henne, skrikit eller gråtit. Istället föll han bara ihop i en hög på golvet och ur honom kom ett jämrande läte som hon aldrig hört förut. En gång var de värdiga samhällsmedborgare, de reste trygga i förvissningen om att var de än kom skulle det behövas läkare. Men där låg han nu på ett slitet köksgolv i en av Buenos Aires yttersta förstäder.

Han kom aldrig och lade sig den natten, hon låg vaken tills gryningsljuset letade sig in genom det smutsiga fönstret. Det var tyst i huset, så här i efterhand kan hon inte förstå hur hon inget kunde höra. När kvarterets alla hundar började skälla reste hon sig ur sängen och ropade på honom. Han svarade inte, så hon ropade

igen men tystnaden i huset var öronbedövande.

Han hade använt sig av antennsladden till en gammal teve som de hade bärgat ur soporna några år tidigare. Livet hade inte runnit ur honom ännu, hon agerade alldeles lugnt, gick till köket och tog en skarp kniv ur lådan. Hon drog fram en stol. Han var tung i hennes famn när hon skar av sladden. Hon lät honom ligga på golvet när hon sprang till grannen och bad dem ringa en ambulans. Efteråt skulle hon tänka att det var underligt att hon agerade så rationellt, men så var hon ju ändå läkare.

SUMMARY

*To Read Your Way in and to Write Your Way Out
Literary Compositions as a Tool to Examine
an Experience*

(Att läsa sig in och skriva sig ut
Litterär gestaltning som medel för att förstå
en erfarenhet)

When initiating the work with my dissertation on postsocialist migration to Argentina I realised the two traditions that I had been trained in during my undergraduate years, the ethnological and the post-colonial, presented me with a dilemma. How was I to make sense out of the former Soviet life worlds the research participants had lived in and how could I, as a Western European, approach their experience in a tactful way without creating them as peculiar "others" of the East? In this article I examine how fiction texts, and particularly the work of Svetlana Alexievich, helped me in that process. I propose that the reading and writing of fiction can be an important tool for ethnological scientific production, both in terms of planning for research but also in writing up the results. Comparisons are drawn between the methodology described by Alexievich for her work on the former Soviet and the present post-Soviet context. Her way of interviewing for the books resembles the ethnographic process, but in the end it is her literary fantasy and not scientific facts that decide the

written outcome of the process. I suggest that besides engaging in the traditional channels for communicating research results, we also allow to think of alternative ways of writing up results, for example through literary or journalistic pieces. This might help us become better scientists as it helps us in regarding our empirical material in novel ways. This article is followed by a short story about a Russian woman in Buenos Aires. The content is based upon the empirical material for my dissertation, yet the way the woman tells her story and her

emotions is my literary creation. I regard the process of writing short stories from the empirical material as a condensed form of analysing my material, similar to Alexievich's methodology.

Keywords: ethnography, fiction, creative writing, post-socialism.

Jenny Ingridsson, PhD in ethnology, School of Historical and Contemporary Studies, Södertörn University, Stockholm, Sweden.